

TODESSTRAHLEN UND ANDERE KRIEGSWAFFEN (Malik Verlag,
London, 1937)

Szerzők összegyűjtötték a legújabb hadászati eszközökről beszerezhető híreket s tanulmányaik eredményét könyvben terjesztik a nyilvánosság elé. A könyv itt közölt fejezete különös érdeklődésre tarthat számot.

Miután az eljövendő háborúban a halált és pusztulást okádó repülőgép a döntő fegyverek egyike lesz, a hatásos légvédelem kérdése első pont a hadfelszerelési programok napirendjén.

A világháborúban az olasz vezérkar védelmezte először Velencét, az osztrák légitámadások állandó célpontját, a repülőgépek elé állított akadályokkal. Ebből a célból dróthálós léggömbök szálltak fel minden légi riadó alkalmával a város fölé a magasba. Az osztrákok először nevettek ezeken a bárgyú, középkori kísérleteken. De amikor az első gépek fennakadtak a fémdrótok hurkaiban, mint a legyek a pókhálóban és menthetetlenül lezuhantak, a repülőgép elhárító fémhálók minden fronton működésbe jöttek.

A modern haditudomány sokkal veszesebb pókhálót konstruált a bombavető gépek elé. Ennek a hurkai olyan szűkek, hogy egyetlen gép sem bír keresztülbújni rajtuk. A motor elfullad s a repülőgép tehetetlenül a földre kényszerül.

Érthető, ha e hadititkok őrzői hallgatnak erről a harci eszközről. E helyett fantasztikus híreket helyeznek el a sajtóban az elektromos halál-sugarokról, hogy a repülőmotorok ellen valóban veszedelmes és hathatós harci eszköz az elektromitoszban elhalványuljon. Viszont ezt az eszközt éppoly kevésbé lehet, mint bármely más találmányt, hosszabb ideig titokban tartani. Adatok a kísérletekről, ha gyéren is, de mégis kiszivárognak a szélesebb körökbe. Alkalomadtán hallani a kísérletekről is, mert az elv egyszerű, könnyen felbecsülhető a hatása. Ez az eszköz tulajdonképpen nem is fémháló, hanem *fémpor*, mely láthatatlanul lebeg a levegőben. Ez a fémpor a dróthálóval ellentétben, nem a repülőgép propellerére vagy az érzékeny kormánykészülékre csavarodik, hanem pontosan a gép szívébe, a motorba furakodik.

A találmány alapelve nagyon egyszerű. Ha valamely robbanómotor cilindrébe maroknyi csiszolóport hajtanak, a motor legrövidebb időn belül megáll. Ugyanezt a módszert támadó repülőgépek ellen alkalmazni, persze valamivel körülményesebb. Mert ha sikerülne is elegendő durva csiszolóport a levegőbe lőni vagy szétszórni, az nem marad a levegőben. Lehull és el sem éri a repülőgépek motorjait. A tudomány előtt azonban ismeretes, hogy a magasabb légrétegekben vulkáni eredetű por található, ami valamely tűzhányóból a magasba lövelve, hetekig úszik a felhőkkel és azok felett. Stabil por- és levegővegyülék, *aerosol* képződött belőlük. A láthatatlan füst megtalálói ezt a tényt használták fel. Olyan kemény csiszolóport kellett felfedezni és preparálni, hogy az a levegőben ússzon s csak nagyon lassan szálljon alá. Az úszásra rendelt részecskéknek viszont nemcsak könnyűeknek kellett lenniök, de formájukkal is az úszást kell elősegíteniök. A vékonyra hengerelt alumíniumfólia sokkal lassabban esik a földre, mint az azonos súlyú alumíniumgolyó. Ezért a láthatatlan füst részére sem a vulkán-por törmelékformáját, sem a csiszolópor szemcseformáját nem lehetett alkalmazni. E harci por legparányibb részecskéinek a természetet túlszárnyaló, repülőképes formát kellett adni. Talán üvegkemény acélszállamok, esetleg lapos, apró korondkristályok, talán — s ez épp a kísérletek titka, amit a nagyhatalmak gondosan titkolnak.

A láthatatlan füsttel már egész sor gyakorlati próbát végeztek. Er-

ről egy és más a sajtóba és bekerült. A londoni *Daily Herald* légügyi tudósítója, akinek sikerült egy specialistát megintervjuvozni, amikor az éppen ilyen külföldi kísérletektől visszajött, igen pozitív adatokat közölt. Eszerint láthatatlan füstöt, *Invisible smoke*, „akasztanak“ rácsként a fellegekbe, a támadó bombavető gépek motorjainak megállítására. Minden ország, amelyik e láthatatlan füst konstruálásában érdekelt, gondosan őrzi annak terveit és képleteit, mint bármely más titkot, mert ez az új elhárító módszer — a specialista állítása szerint — háború esetén a légi harc eddigi taktikáját halomra dönti. Ha a levegőben uszó maszszát a repülőgép motorja „belélegzi“, tüstént és tartósan megszűnik működni. Az elriasztott gépnek semmiféle manőverrel sem sikerül e veszedelmes zónából kikerülni. Azonnal le kell szállnia. A hiba kijavítására az egész motort széjjel kell szedni és gondosan megtisztítani, ha csak bonyolultabb javítási munkálatok nem szükségesek.

Viszont hogyan kerül a repülőgépmotorokat elfojtó láthatatlan füst feladata elvégzésére a levegőbe? Két módozat lehetséges. Az egyik, a port fellőni a földről a levegőbe. A technika mai fejlettsége lehetővé teszi az időgyújtásra konstruált lövegek oly beállítását, hogy azok bármilyen beállítás szerinti magasságban robbanjanak. A port valamelyik várt légi támadás előtt vagy annak folyamán is lehet a levegőbe lőni. A harci porral telített lövegek, robbanás után szétszórják a motorokra nézve annyira veszedelmes tartalmukat. A harci porlövegeket lövő ágyuk támadó repülőgépek ellen sokkal hatásosabbak, mint a közönséges légelhárító ütegek.

A harci por felhasználásának másik módja, repülőgépből nagy magasságból kiszórni. Néhány, ilymódon dolgozó repülőosztaggal láthatatlan falat lehet húzni a határon vagy a légi támadásoknak különösen kitett fontos objektumok köré, amin egyetlen robbanó motoros aeroplan sem képes keresztültrönni; kivéve, ha ismeri a helységet és a fal magasságát s így nagy magasságban átrepül felette. Ez a manőver azonban mindig nehezen keresztülvihető s egy megrakott bombavetőgépnek egyenesen lehetetlen. A láthatatlan füst persze a saját gépek számára is hasonló veszedelmet jelent. A harciport szóró repülőeknek nem szabad mélyebben az úszó porba kerülni. A láthatatlan falat természetesen minden légi támadás előtt újra fel kell húzni.

A *Daily Herald* légügyitudósítójának a specialistával folytatott intervjua még 1934-ben történt. Akkor — ez még az új harci mód tulajdonképpen kifejlesztése előtt volt — egy kísérletnél kilenc gép közül hét leszállásra kényszerült, mikor a láthatatlan rácsra kellett átrepülniök. A *Daily Herald* 1934 július 7.-én még azt is megírta, hogy: „A láthatatlan füstfal a betörő bombavető ellen már annyira tökéletes, hogy egy osztag harcirepülő rövid kísérlet után leszállásra kényszerült. A gépek moorjai a fémporon keresztüli repülésnél kifulladtak.“ Két évvel később az angol parlamentben egy kíváncsi képviselő kérdést intézett a kormányhoz a „láthatatlan függöny“-ről, amely Angliának ellenséges légi haderőktől való megvédésére hivatott. Baldwin válasza mesteri példája annak, hogyan viselkednek a nyilvánossággal szemben haditechnikai szempontból valóban értékes találmányok szövétevésekor az olyan kormányok, amiket még kérdezni lehet.

Baldwin először is egyszerűen azt mondta: „Nem felelhetek a kérdésre“. Azután mintegy a saját véleményeként hozzáfűzte, hogy minden egyes képviselőnek nagy tartózkodást ajánl minden titkos eljárásról szóló hírrel szemben. Végül udvariasan kijelentette, hogy a légitámadások elhárításának módjait állandóan tanulmányozzák és tökéletesítik s e té-

ren jelentős haladást értek el. Baldwin, határozatlan kijelentéseit, melyekről bátran mondható: „A megneválaszolás is felelet“, ezzel a mondattal zárta: „Nem áll a köz érdekében, ismertetni azt a vonalat, melyen a munkálatok tovább haladtak.“ A diplomata nyelvéből az egyszerű ember hétköznapi nyelvére lefordítva Baldwin egyszerűen ezt mondta: Az a veszedelmes láthatatlan füst, amit mi majd függönyként a sziget elé akasztunk, létezik, azt azonban nem tudjuk, vajjon a támadó légiflotta nem tud-e védekezni ellene.

A láthatatlan füst hatása mindenféle robbanó motornál, mely hajtóanyag-levegővegyüléket szív be és éget el a hengereiben, egyaránt pusztító. Ebben a tekintetben nincs különbség normális benzinmotor, izzófejű és Dieselmotor között. A két utóbbi elektromos zavarás ellen kétségtelenül sérthetetlen, a láthatatlan füst ellen azonban éppen olyan tehetetlen, mint a rendes benzinmotor.

Csak egyetlen gép létezik, amelyik nem szív gáz-levegővegyüléket és ezért a láthatatlan füst sem képes elrontani: a jó öreg gőzgép. Ennek a hengere vízgőzzel dolgozik, amelynek a visszahúttón és a gőzfejlesztőn keresztül, szorosan zárt a körforgása, s ezért a külső levegő és így a harcpor sem képes a motor belsejébe, a hengerbe hatolni.

A modern technika a gőzgép repülőgépekhez való felhasználását régen túlhaladottnak tekintette. Az eljövő háborúban a láthatatlan füst elleni hatásos elhárító eszköz feltalálására való törekvés a repülőgépek gőzmotorokkal való felszerelésének kérdését ismét időszerűvé tette. Már is léteznek modern konstrukciók a gőzgép repülőmotorként való alkalmazására.

Miután a mai Németország a láthatatlan füst titkát nagyon jól ismeri, az utóbbi időben nagy erőfeszítéseket tesz, gőzzel hajtott repülőgépek építésére. Aki e fáradozásokról olvasott, képtelenségeknek minősíti azokat vagy nem érti a jelentőségüket. Ám aki tudja, milyen fontos harci eszköz lesz a láthatatlan füst az eljövendő háborúban, az megérti, miért erőlködik Németország nehéz, gőzzel hajtott bombavetőgépeket építeni és utrakészen tartani.

PETER NEAGOE: ILEANA AUS ACILIN (Zinnen Verlag, 1937.)

Románia művelt köreiből évek óta híre járt egy Petre Neagoe nevű írónak, aki angolul írt román népi tárgyú könyveivel Amerikában szokatlan sikereket ért el. Hírelt az is, hogy Neagoet — hivatalosan — már többször hívták haza, hazajövele azonban egyre késett.

Neagoe mostanában, egyik regénye német kiadásával egyszerre érkezett Romániába s bár német fordításban megjelent könyvének egyelőre épp úgy nem volt itthon visszhangja, mint angol eredetiben megjelent műveinek, az irodalmi körök a külföldi hírnév viselőjét a 32 évi távollét után annál melegebb fogadtatásban részesítették.

Neagoe még alig volt husz éves, amikor az ifjú nyugtalanság, a művészálmok Acilinből, a Szeben melletti román faluból messze elvitték. Gyermekkora a szegény parasztok közt, az erdők és hegyek babonákkal teli világában telt. Ez a világ minden mozzanatával, ízével beleszívódott az érzékeny gyermeki lélekbe ugyannyira, hogy évtizedekkel később ez a világ került felszínre érett tudata mélységeiből. De nemcsak a babonák, az egykori Acilin világa, hanem a hajdukok, Mitru és Buzsor s a többiek emléke, akiket legendákba emelt a népi képzelet. A nép e figurák iránti hajlandósága jellemző az erdélyi falusi románság múlt századvégi szociális klimájára. Ezeket a benyomásokat a fiatal Neagoeban nem fojtotta el a magyar középiskola, sőt a román nemzeti öntudatosítás még ma-